

Slovenski Pravnik.

Leto XXVII.

V Ljubljani, 15. maja 1911.

Štev. 5.

Pridobitne in gospodarske zadruge. Likvidacija in konkurz.

Spisal Fr. Višnikar, c. kr. viš. sodni svetnik v p.

V. Razdružba zadruge vsled likvidacije. Pravice in dolžnosti likvidatorjev.

Zadruga se razdruži vsled sklepa občnega zbora, vsled otvoritve konkurza ali kadar upravno oblastvo to ukrene (§-a 36 in 37 zadr. zak.). Likvidacijo izvrši načelstvo (upravni svet), ako se ni izročila drugim osebam, — likvidatorjem. V slučaju likvidacije mora načelstvo oz. likvidacijski odbor izterjati zadružne terjatve, spraviti v denar drugo premoženje in, kar ga ostane po pokritju pasiv, razdeliti med zadružnike po številu in visokosti njih deležev. Če bi pa ne zadostovalo zadružno premoženje, da bi se plačali dolgovi, se nadaljnja plačila razdelijo na posamezne zadružnike po razmerju števila in visokosti vplačanih deležev. Prav tako se ravna tudi v slučaju konkurza. Načelo velja torej, da se izgube in dobiček delijo po razmerju deležev. Tako določajo zadružna pravila, katera so pogodba med zadružniki, ki so vezani na njo. Jamstvo zadružnikov po deležih pa velja samo na znotraj, a ne tudi na zunaj nasproti zadružnim upnikom.

Pri zadrugah z neomejeno zavezo jamčijo člani v slučaju likvidacije ali konkurza, ako aktiva ne zadoščajo za pokritje vseh obveznosti, solidarno s celim svojim premoženjem. Kdor vstopi v obstoječo zadrugo, jamči tudi za vse njene prejšnje obveznosti. Eventualna drugačna pogodba je nasproti tretjim osebam brez pravnega učinka (§ 53 zadr. zak.). Razmerno jamčenje članov po pravilih ali sklepih občnega zbora ne veže upnikov.

Likvidatorji stopijo na mesto načelstva, prevzamejo njegove pravice in dolžnosti ter sklepajo veljavno le skupno, ako ni določeno, da smejo delovati tudi posamezno. Zadrugo zastopajo sodno in izvensodno ter smejo sklepati poravnave in kompromise. Ravnati se morajo po sklepih občnega zbora, sicer so odgovorni osebno in solidarno za vsako, s svojim postopanjem zadrugi prizadeto škodo. Ako so denarna sredstva na razpolago, se razmerno po visokosti izplačujejo tudi dolгови.

Likvidatorji morajo takoj pričeti s sestavo bilance. V tem oziru določa § 49 zadr. zak.: »Likvidatorji morajo takoj s početkom likvidacije sestaviti bilanco. Ako pokaže ta ali poznejšnja bilanca, da aktiva, vštevši rezervni zaklad in opravilne deleže, ne zadoščajo za pokritje dolgov, morajo likvidatorji pod svojo odgovornostjo takoj napovedati konkurz ter sočasno sklicati občni zbor in mu to naznaniti.«

Kakor zaveza zadrušnikov, tako je različno tudi postopanje radi doplačil za pokritje primanjkljajev pri likvidaciji in v konkurzu zadrug z omejeno in neomejeno zavezo.

Po §-u 76 zadr. zak. jamči pri zadrugi z omejeno zavezo vsak član, ako ni v zadružni pogodbi določen višji znesek, s svojim deležem in še z enakim daljnim zneskom. Vrhovno sodišče je opetovano razsodilo, da se sme tudi v likvidacijskem postopanju od članov zahtevati doplačila (prispevke) za pokritje primanjkljaja. Zlasti je v plenisimarnem sklepu dne 24. aprila 1906, praes. 31, J. B. št. 175 izreklo, da je izgube, za katere v zadružnem premoženju ni pokritja, tudi izven konkurza razdeliti med zadrušnike ter dotične prispevke na podstavi jamstvene ali založbene dolžnosti po §-u 76 zadr. zak. izterjati potom tožbe.

Po teh razsodbah nakladno ali reparticijsko postopanje v konkurzu pri zadrugah z o. z. ni obligatorno ter je bistvena razlika pri zadrugah z n. z. in z o. z. (§-a 61 in 85 zadr. zak.). Potemtakem se pri zadrugah z om. z. navadno lahko izogne konkurzu in neprijetnim posledicam, ako upniki umevajo svoje interese ter v svojo škodo ne silijo na konkurz. Obseg odgovornosti (Deckungspflicht) članov je v zakonu (§ 76) in po pravih določen; ako se dožene še primanjkljaj, potem je izvršitev likvidacije brez konkurza enostavna. § 85 zadr. zak. govori o

preračunu tistih prispevkov, katere dolgujejo posamezni člani zadrugi in za katere so odgovorni po §-u 76 ib. Zadruga ima po sklepu občnega zbora direktno tožbeno pravico proti zadružnikom na vplačilo založbenih prispevkov. (Razs. vrh. sod. 13. avg. 1903 št. 8837, Ztlb. 1903.) Posebnega določila, kako naj se izterjajo prispevki, ni, in ako se ni vršila reparticija po §-u 85, mora biti pravna pot dopustna (Razs. 24. marca 1903 št. 4078). V takih slučajih torej likvidatorji niso vezani na strogo določbo §-a 49., da morajo po dokazani pasivni bilanci takoj napovedati konkurz, ako po krajši in cenejši poti dosežejo isti namen: po deležih razmerne prispevke in razmerno plačilo upnikom.

Ako se likvidatorji ne ravnaajo po predpisu §-a 49, jih po §-u 87 zadr. zak. zadene redovna kazen do 200 kron. Kadar se pa zadružniki prostovoljno zavežejo pokriti primanjkljaj, ako je zadruga z o. z., vštrevši po §-u 76 dolžne prispevke še aktivna, in kadar likvidatorji po pravilih in pogodbi zagotovljene prispevke lahko iztožijo, ne more biti govora o kaki kazni, ako likvidatorji opuste napovedbo konkurza, dokler je upanje utemeljeno, da se likvidacija mirnim potom izvrši. Formalni predpisi ne smejo škodovati glavni stvari. Ako pa člani načelstva, nadzorstva ali likvidacijskega odbora vedoma napačne navedbe potrjujejo v računskih sklepih, bilancah, poročilih, v registru zadružnikov i. t. d., so po §-u 89 zadr. zak. krivi pregreška, ki se kaznuje z zaporom do 3 mesecev.

VI. Pravno stališče likvidatorjev v konkurzu. Kridatar.

Po §-u 60 odst. 3 zadr. zak. pripada načelstvu, odnosno likvidatorjem pravno stališče, katero daje konk. red kridatarjem. V 1. odst. §-a 60 je pa izrečeno, da z otvoritvijo konkurza o imetju zadruga ni spojen konkurz o zasebnem imetju posameznih zadružnikov. Le-ti torej v slučaju konkurza zadruga niso kridatarji in tudi odstopivši člani načelstva ne, likvidatorji pa, ki so samo zaupniki in pooblaščenca zadružnikov ter so lahko nečlani in se vsaki čas odpokličejo (§ 41 zadr. zak.), naj bodo takoj »kridatarji«, ko so sprejeli izvolitev in mandat od zadružnikov. To mnenje je nevzdržljivo, nasprotuje mu že pojem kridatarja.

Kridatar ali »Gemeinschuldner« je zadolžena (nesolventna) oseba, o katere imetju, kolikor je podvrženo izvršbi, se razglasi konkurz (§ 1 konk. r.). Semkaj spada tudi tisto imetje, kar mu ga pripade med konkurzom. Kridatar ne more prosto razpolagati s tem imetjem, na katero zadobe upniki pravico oskrbovanja in pokritja. On je glede svojih dejanj zelo omejen. Vsako njegovo razpolaganje z v konkurz zapalim imetjem je nasproti upnikom neveljavno. Odvzame se mu gospodarstvo ter se tudi pri sodišču v premoženjskih sporih ne more sam zastopati. Njegova izplačila so le toliko veljavna, kolikor bi se morala odkazati tudi po razdelitvi mase. Dedščino ali kako volilo sme le tedaj sprejeti, ako se te pravice ne posluži upništvo (§ 4 konk. r.). Celo terjatev upnikov ne more sam izpodbijati. V javnopravnem oziru izgubi važne državljsanske, politične in častne pravice, volilno pravico v razne javne zastope, javne službe, izvrševanje advokature ali notarijata, dokler traja konkurz, i. t. d.

Vse te hude posledice konkurza, nezmožnosti in lastnosti, katere značijo kridatarja, ne tangirajo likvidatorja, ki je samo zastopnik članov falitne družbe ali zadruge v konkurznem postopanju. Ako likvidatorju manjkajo vse neprijetne lastnosti in madeži, kateri dičijo kridatarja, ničesar ne preostaja, kar bi ga značilo za kridatarja. »Pravno stališče« likvidatorja, v konkurznem postopanju pri zadrugah z n. z. je torej le neka fikcija. Ako pride juristična oseba v konkurz, mora biti kdo, da jo reprezentuje, t. j. načelstvo ali likvidator.

Zadruge z n. z. imajo v konkurzu dvojne zastopnike, upravnika konk. mase, kateri z odborom upnikov zastopa konk. maso in upnike, in načelstvo event. likvidatorje, kateri zastopajo poroke, ki jamčijo solidarno s celim svojim premoženjem za to, da se odškodujejo upniki, kolikor ne pridejo do plačila pri razdelitvi konk. mase. Dočim je kridatar v navadnem konkurzu pod strogo kuratelo ter mora mirno gledati, kako se para njegovo bivše imetje, pripada v konkurzu o zadrugah z n. z. najvažnejša naloga — preračun in izterjanje prispevkov v pokritje primankljajev — likvidatorju, kateri zastopa zadrušnike tudi v vseh sporih zaradi članstva. Pri konkurzih zadrug z o. z. ima upravnik pravico sestaviti preračun prispevkov ter zastopa zadrugo v sporih

zaradi prispevkov oz. članstva. V tem slučaju bi torej tudi on moral imeti »pravno stališče kridatarja« v konk. postopanju. Likvidator, ki ni tudi sam zadružnik, nima nikake osebne obveznosti nasproti upnikom ter pospešuje delovanje upravnika, ki zastopa upnike. Oba sta samo zastopnika, eden zavezancev, drugi upravičencev.

VII. More li bivši likvidator postati upravnik konk. mase?

To vprašanje po predpisih konk. reda ni izrečno rešeno ter se za vsak slučaj ne more niti potrditi niti zanikati. Ako je bil kdo začasno likvidator kake zadruge, ki je prišla v konkurz, ne more še samo iz tega razloga biti izključen od upravnništva.

Po §-u 73 konk. reda imenuje konk. sodišče začasnega upravnika takoj ob razglasitvi konkurza ter ima v tem oziru popolnoma prosto roko. Pri volilnem naroku pa predlaga večina došlih upnikov (po visokosti verjetno dokazanih terjatev) potrditev začasnega ali imenovanje drugega upravnika. Po poročilu konk. komisarja ustreže konk. sodišče predlogom upnikov, ako ni važnih pomislekov zoper nje (§ 74 konk. r.). Upravnikom je imenovati neomadeževanega, zanesljivega in izvedenega moža (»ein unbescholtener, verlässlicher und geschäftskundiger Mann«), ki naj praviloma stanuje tam, kjer ima konk. komisar svoj uradni sedež (§ 75).

Upniki imajo samo pravico predlagati, ne pa voliti namesto začasnega drugega upravnika. Vsled tega sodišče ni strogo vezano na predloge upnikov ter sme tudi zoper predloge večine upnikov potrditi začasnega upravnika, ako ima zoper predlagance važne pomisleke (odl. 7. okt. 1884 št. 11.277, G. U. 10.199). Konk. sodišče mora navesti razloge, iz katerih se ne ozira na predloge upnikov, vendar je vprašanje sporno, ker ni pozitivnih zakonitih določeb. Upravnik je zastopnik upništva in oskrbnik v konk. maso spadajočega imetja. Njegova dolžnost je dognati aktiva in pasiva mase. Poglavitno je, da je od predlagane osebe pričakovati, da se potrebne dozvedbe vrše stvarno in nepristransko. Tudi po prvem naroku imenovani ali potrjeni upravnik ostane do splošnega naroka za likvidovanje terjatve v zmislu §-a 143 konk. reda provizoren. Šele po tem naroku nastane definitivum. Upnikom je pri tem naroku prosto izvoliti

z večino glasov (po zastopanjem kapitalu) definitivnega upravnika, njegovega namestnika in odbor upnikov. Sorodstvo ali svaštvo s kridatarjem nista zadržek izvolitvi upravnikom ali namestnikom. Samo bivališče v kraju, kjer ima konk. komisar svoj sedež (§§ 75 in 84 konk. r.), vpliva tudi sedaj na potrditev te izvolitve.

Vrhovno sodišče je v odločbi dne 15. maja 1878 št. 5260 G. U. 7758 izreklo, da se upravni svetnik in likvidator falitne akcijske družbe ne more imenovati za upravnika mase. Dotična družba je bila sklenila likvidacijo, katero je vodil odv. A, bivši upravni svetnik. Po končani likvidaciji se je o imetju družbe otvoril konkurz in začasnim upravnikom imenoval odv. A, katerega je potem pri naroku po § 67 k. r. predlagala tudi večina upnikov. Konk. sodišče ga je potrdilo, ne ozirajoč se na protest manjšine. Druga in tretja instanca sta potrditev odklonili, ker so se pokazali tehtni pomisleki, da bi bivši likvidator in upravni svetnik, ki je z drugimi člani upravnega sveta reprezentoval družbo, popolnoma nepristransko in neprizadeto opravljal svojo službo.

Pri presoji tega vprašanja je gotovo odločilne važnosti, ali in koliko je predlaganec prizadet in odgovoren pri konkurzu. Gotovo je, da bivšega člana upravnega sveta ali načelstva družbe ali zadruge, ki pride v konkurz, lahko zadene taka odgovornost. Nasprotno pa ni moči trditi, da je tist, ki ni bil nikoli član zadruge ali upravnega sveta ter je le poskusil izvršiti mirno likvidacijo, po otvoritvi konkurza pa zopet odstopi, samo zaradi tega »a priori« izključen kakor upravnik mase.

Občni zbor »Glavne posojilnice« je dne 8. januarja 1911 sklenil likvidacijo ter izvolil likvidacijski odbor šestero članov. Odbor je poskusil likvidacijo, sestavil bilanco za leto 1910, skušal pridobiti od članov obvezne izjave i. t. d. Ko se je prepričal, da izlepa ne more pridobiti potrebnih sredstev za pokritje visokega primankljaja, je dne 13. februarja napovedal konkurz. Hkrati je odstopil načelnik likv. odbora, ki ni član posojilnice. Pri volilnem naroku dne 21. febr. je bil ta z veliko večino upnikov predlagan za upravnika mase. Na ugovor manjšine je konk. sodišče odklonilo njegovo potrditev, češ da kakor bivši likvidator ne more postati upravnik mase. Razpisalo je nov vol. narok, a ta sklep je višje sodišče, češ da je v zakonu neutemeljen, razveljavilo. Na

to je konk. sodišče potrdilo začasnega upravnika drja. O., kandidata majšine. Bivši likvidator, kateri ni imel z gospodarstvom, ki je povzročilo konkurz, ničesar opraviti, je dobil naslov in značaj »kridatarja«, katerega se tudi po odstopu ni mogel iznebiti. Ker je bil pa pri tem vprašanju prizadet pisec te razprave, vzemimo drug konkretni slučaj.

V denarnih stiskah se nahajajoče društvo sklene, da se razdruži, ter poveri likvidacijo nečlanu odv. drju. A., kateri prevzame ta posel ter takoj prične proučevati stanje zadruga. Že v nekoliko dneh izprevidi, da je zadruga tako daleč zagazila v dolgove in da je primankljaj tako visok, da ga ne bode možno pokriti s prostovoljnimi prispevki in obveznimi izjavami članov. Napove torej konkurz, kar je po §-u 49 zadr. zak. njegova dolžnost. Konk. sodišče predlogu ustreže ter imenuje po običajnem turnusu odv. drja. B. za začasnega upravnika mase. Likvidator ostane še par dni, toliko da more nasledniku izročiti knjige in prazno blagajnico, potem pa takoj odstopi. Pri poznejšnjem volilnem naroku predlaga ogromna večina upnikov, da se bivši likvidator dr. A., ki je v stvari že informiran ter ima zaupanje upništva, imenuje tudi upravnikom. Sodišče ne ustreže predlogu večine, ampak potrdi začasnega upravnika drja. B., trdeč, da je likvidator dr. A. vsled konkurza zadruga po §-u 60 zadr. zak. postal kridatar. Po našem mnenju taka interpretacija zakona ni utemeljena in da zgolj formalnosti ne morejo koga izključiti od upravnništva. Gotovo je, da likvidator ne more biti obenem tudi upravnik mase, ker zastopa zadružnike, upravnik pa upnike, ter lahko nastane kolizija dolžnosti. Ako ima likvidator v konkurznem postopanju pravno stališče kridatarja, mora prenehati to pravno stališče, ako ni več likvidator. Sicer ne more biti razlike v tem, je li bil likvidator samo nekoliko dni ali pa več tednov.

Ta slučaj se bistveno razlikuje od zgoraj navedenega, o katerem govori odločba vrh sodišča dne 15. maja 1878. Glavna stvar za presojo spornega vprašanja je pač to, ali likvidator ni sokriv konkurza in ali ga ne zadene soodgovornost za to. To bi se zgodilo v slučaju, da dalj časa gospodari z združnim imetjem in da na podstavi tega gospodarstva sestavljena bilanca pokaže potrebo konkurza. V takem slučaju bi bil likvidator osebno prizadet in preveč pristran (»befangen«), da bi mogel postati upravnik.

VIII. Reparticijsko postopanje pri zadrugah z n. z. (§§ 60—72 zadr. zak.)

Pri konkurzih o zadrugah z n. z. je najvažnejše reparticijsko ali porazdelilno postopanje, katero se vrši samostojno in neodvisno od konkurznega postopanja ter ima namen, v zmislu zadružnih pravil določiti prispevke zadružnikov ter jih od njih izterjati, da se pokrije primankljaj, ki se pokaže po realiziranju v konk. maso spadajočega imetja. Repart. postopanje se nadaljuje tudi po končanem konkurzu, a se omejuje na že v konkurzu dognana pasiva. (Odl. 27. junija 1888 št. 7712, G. U. 12.242). Postopanje se ne more ponoviti zaradi pristojbin likvidatorjev in njihovih zastopnikov ter se tudi ni ozirati na ekspenzarje upravnika, kateri ima samo pri konk. masi predpravico pokritja.

Primankljaj se razdeli med posamezne zadružnike samo po razmerju vplačanih deležev. V to svrho je najprvo treba določiti veljavno vpisane in še obstoječe člane in visokost deležev, na katere je porazdeliti primankljaj. Praksa kaže, da načelstva in uslužbenci zadrug ravno pri vpisovanju članov in pri odpovedbah deležev največ greše ter prezirajo strogo predpisane formalnosti. Subsidiarno in solidarno jamstvo članov velja samo nasproti upnikom. Konk. upnik nima pravice sodelovati pri repart. postopanju, nasprotno pa tudi likvidatorji ne morejo izvrševati na podstavi solidarnega jamstva po §-ih 53, 60 in 72 zadr. zak. pravic, pristoječih zadružnim upnikom zoper zadružnike.

Po §-u 60 odst. 4 so upniki po končanem konkurzu upravičeni, nepokriti del svojih v konk. postopanju prijavljenih in priznanih terjatev zahtevati od posameznih solidarno zavezanih zadružnikov potom izvršbe, katero dovoljuje konk. sodišče. Za dokaz terjatve in predlog izvršbe zadostuje uradni izpisek zapisnika o ugotavljevanju terjatev.

Za zadružnike največjega pomena je vprašanje, kedaj se mora končati konk. postopanje in kedaj se more pričeti repart. postopanje, porazdelitev primankljaja med zadružnike? V tem oziru določa § 61: Kadar je konk. postopanje toliko napredovalo, da je končni razdelbni načrt gotov (»Nachdem das Konkursverfahren soweit gediehen ist, dass der Schlussvertei-

lungsentwurf feststeht«), mora načelstvo ozir. likvidator sestaviti preračun prispevkov, iz katerega je razvidno, koliko mora vsak zadružnik po določbah zadružne pogodbe (§ 5 odst. 6) prispevati za poplačilo izgub, katere trpe upniki v konkurzu. Ako se plačilo prispevkov odreče ali zavlačuje, je preračun prispevkov predložiti konk. sodišču v potrditev. Kadar se preračun potrdi in pravilno razglasi, ima izvršilno moč (§ 64). Ako se prispevki pravočasno ne plačajo, jih mora načelstvo ozir. likvidator izterjati izvršilnim potom (§ 65).

Ako se konkurz takoj po razdelitvi konk. mase konča, kar je po §-u 189 konk. reda dopustno, in ako se upniki poslužujejo svoje, po §-u 61 zadr. zak. jim pristojne pravice ter prično posamezne člane eksekvirati, preden je mogoče izvršiti repart. postopanje ter izterjati po zakonu in po pravilih dolžne prispevke, postane repart. postopanje lahko iluzorno in položaj za posamezne člane uničujoč in tudi za upnike nevaren. Prične se divja konkurenca med upniki, kdo bode preje rubil solventne člane. Preden more likv. odbor izterjevati prispevke in pričeti z izvršbami, mu že lahko neizprosni upniki odvzamejo glavne zadružnike. Pri konkurzu »Glav. posojilnice« je n. pr. nad 1000 upnikov. Ako poleg likv. odbora tudi vsi upniki prično z eksekucijami, nastane pravo klanje, iz katerega ni rešitve. Pri tej zadrugi ga ni člana, da bi se v takem slučaju gospodarsko ne uničil. Tisti, ki so plačali za druge, imajo sicer pravico regresa, a pri tolikih udeležencih je taka pravica praktično težko izvedljiva in problematične vrednosti. Direktne eksekucije upnikov zoper člane povzročijo lahko nove konkurze. V eminentno gospodarskem interesu je, da zastopniki upnikov in zadružnikov vse store, da se preprečijo paralelne eksekucije, za katere so prizadeti iznašli primeren izraz »krvavi konkurz«.

Namen konkurza je, da upniki pridejo po razmeri terjatev do plačila, namen reparticijskega postopanja pa je, da se izogne regresnim pravičam ter določi razmerje, v katerem morajo zadružniki vsled svoje subsidiarne odgovornosti prispevati za zadružne izgube. Ako se posamezni upniki brezozirno poslužujejo svojih pravic, se lahko prepreči obojni namen.

Za varnost upnikov je dovolj skrbjeno. Poleg zadružnega imetja imajo solidarno zavezane člane, kateri so jim izročeni na

milost in nemilost. Likvidatorji nalože prispevke vsem tistim, ki so še člani propale zadruge. Bivši člani in njih dediči pa jamčijo upnikom še dve leti po razdružbi ali po izstopu solidarno z vsem premoženjem (§-i 54, 55, 73). Ako likvidatorji glede preračuna ali izterjanja prispevkov ne store svojih v §-ih 61 in 69 naloženih jim dolžnosti, se jih lahko prisili v to z redovnimi kaznimi po §-u 87 ali pa tudi odstavi (§ 41). Zavlachevanja se torej v tem oziru ni bati.

Zgoraj označeno poljubno eksekviranje na vse strani, pogubno in nepotrebno preganjanje zadružnikov ne more biti v intenciji zakonodajalca, »ratio legis«. Kakor vladni motivi k zadružnemu zakonu pravijo, se je reparticijsko postopanje uvedlo, da se s tem poveča kredit zadruge. Izterjanje zaostankov se s tem zenoviti in olajša, izogne se tožbam zoper vsakega posameznega zadružnika, ki je na dolgu, ter se tedaj prihrani čas in denar. V slučaju konkurza se z repart. postopanjem (§§ 61—72) ostrom načela skupnosti (solidaritetnega principa) za posamezne člane zelo ublaži in olajša, in tako ni verjetno, da bodo upniki smatrali v svojem interesu, ako sami uveljavijo solidarno jamstvo zadružnikov (»dass die Gläubiger es nicht leicht in ihrem Interesse finden werden, die Solidarhaftung der Genossenschafter zur Geltung zu bringen«). Za varnost upnikov so registri članov in objavljene bilance, iz katerih lahko vsak upnik izve odpovedi poslovnih deležev. Tudi pri zadrugah z o. z. je velike koristi, da se je ustanovilo podobno porazdelilno postopanje, kakor pri zadrugah z n. z., in da se konk. masi prihranijo stroški in trud, iztoževati zastanke, katere so dolžni zadružniki, od vsakega posameznega posebej.

Iz teh motivov se da sklepati, da porazdelilno postopanje tudi izven konkurza ni izključeno in da se lahko zahteva od zadružnikov plačilo prispevkov, kakor hitro je dokazan primankljaj. Tudi v pravilih »Gl. pos.«, katera ne nasprotujejo direktnim predpisom zadr. zakona, je določeno, da se tudi v slučaju likvidacije, ako zadružno imetje ne zadoštuje za pokritje zavez, »daljša plačila razdelijo na posamezne društvenike v razmerju števila in visokosti vplačanih deležev« (§ 9 in 12 pravil), ravnotako kakor v konkurzu. Za pravice in dolžnosti članov je v prvi vrsti merodajna zadružna pogodba,

ako ne nasprotuje bistvu in namenu zadruge ter določbe pogodbe ali pravil niso v zakonu naravnost prepovedane (§ 11).

Judikatura je v tem oziru različna. Po plenis. sklepu vrh. sod. dne 24. aprila 1906 št. 301 praes. se določila pravil za drug z ne om. z., češ, da naj se izgube, ki nimajo pokritja v združnem premoženju, tudi izven zakonitega repart. postopanja (§§ 61—71) razdele na posamezne člane ter od njih izterjajo, ne strinjajo z zadr. zakonom. Pač pa je to dopustno pri zadrugah z om. z. — V rzsodbi vrh. sod. 10. febr. 1904 št. 2139 (Zbl. 1905) je izrečeno načelo, da se konkurz zadruge z o. z. ne sme preje končati, preden se ne napravi preračun prispevkov, katere je prišteti v konk. maso (§ 85). — V rzs. 12. apr. 1904 št. 5467 (ZBl. 1905) pa je izrečeno, da je pri zadrugi z n. z. določba pravil, po kateri naj se primankljaj, ki ni pokrit z lastno imovino zadruge, razdeli med posamezne združnike, pravoveljavna samo nasproti še obstoječim, ne pa tudi nasproti izstopivšim članom, kateri jamčijo še dve leti po izstopu, toda samo nasproti upnikom. Zakon strogo loči dolžnosti nasproti zadrugi od dolžnosti nasproti zadr. upnikom. Delovanje likvidatorjev se nadaljuje tudi po otvoritvi konkurza. V konkurzu e preračun prispevkov podvržen kontroli obvezanih članov in potrdilu sodišča (§ 62—64).

Po §-u 53 jamčijo člani solidarno v slučaju likvidacije ali konkurza, upniki pa morejo po §-u 60 zahtevati to jamstvo šele tedaj, kadar je konkurz končan in ako so se njih terjatve napovedale in ugotovile, toda tudi samo glede pri konk. masi nepokritega ostanka. Upnikom torej ni na prosto dano, zahtevati plačilo iz združnega premoženja ali neposredno iz premoženja posameznih združnikov. Pogoj regresa zadr. upnikov je, da se nedostatek terjatev dokaže tekom likvidacije ali konkurza. (Rzs. 9. januarja 1902 št. 17.799, ZBl. 1903). V likvidaciji vložena tožba upnika zoper izstopivšega združnika na ugotovitev njegove plačilne zaveze nasproti upniku v zmislu §-a 73 zadr. zak. se je zavrnila na vseh treh inštancah.

Po §-u 66 konk. reda ni otvoriti konkurza, ako se pokaže, da je samo en osebni upnik ali pa, ako je imetje tako neznatno, da bi še za stroške konk. postopanja ne zadostovalo. Vendar je tudi v tem slučaju uvesti repart. postopanje (§ 69 zadr. zak.).

Iz navedenih razlogov izhaja, da za preračun in izterjanje prispevkov ni treba čakati, da se konk. postopanje konča, ampak da je v interesu upnikov in združnikov, da se repartacija izvrši preje. Kadar se izkaže primankljaj in ugotove še obstoječi člani in visokost deležev, naj se takoj prične s porazdelitvijo. Za člane najbolj mučna in kredit izpodkopavajoča je negotovost, kedaj in v katerem obsegu jih zadene plačilna dolžnost. Nepraktično je razdeliti prispevke tudi na tiste člane, pri katerih je insolventnost notorna ali pa dokazana po brezuspešnih izvršbah ali na drug način.

Dokler niso dognani prispevki članov, tudi n. pr. država, dežela in drugi faktorji, kateri hočejo rešiti posamezne člane ali jim vsaj olajšati breme, v tem oziru ne morejo ničesar storiti. Mnogi bi se tudi radi odkupili z višjimi svotami, kakor je pričakovati, da jih zadene po razmerju deležev. Toda likv. odbor sam ni upravičen sprejeti takih ponudeb in sklepati poravnav, katere tangirajo pravice upnikov in združnikov. Glavna stvar ni, kedaj se konča konkurz, ampak s kakim uspehom. Posebno pri konkurzih gospodarskih združenj morajo likvidatorji in odbor upnikov uvaževati zle gospodarske posledice.

Utjecaj dobe i zdravlja po austrijskom građanskom zakoniku.

Napisao dr. Fran Volarić u Buzetu.

(Svršetak.)

II. Dio.

Važnost zdravlja.

Mnogo manje nego li čovječja doba je zdravlje objektom naših građanskih zakona a razlog leži valjda u tom, da samo jedna vrst pomanjkanja zdravlja i to psihičkoga ima mnogo važnosti za djelatnu sposobnost.

Buduć je bolest čovjeka dvovrsna, naime bolest tjela i bolest duše, to se — za bolje upoznanje upliva, što ga vrši zdravlje čovjeka na njegovu djelatnu sposobnost — prikazuje uputnim, baviti se posebice sa svakom od spomenutih dviju vrsta.